

Grad Sarajevo
City of Sarajevo

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Kanton Sarajevo
Grad Sarajevo
GRADSKO VIJEĆE

Broj: 01-GV-02-1353/21
Sarajevo, 27.10.2021. godine

Na osnovu člana 26. stav 1. tačka 2. i člana 74. stav 1. Statuta Grada Sarajeva („Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 34/08 – prečišćeni tekst), Gradsko vijeće Grada Sarajeva, na Sedmoj sjednici održanoj dana 27.10.2021. godine, primilo je k znanju

Informaciju o pitanju i statusu mladih u Gradu Sarajevu.

PREDSJEDAVAJUĆI GRADSKOG VIJEĆA

Jasmin Ademović, s.r.

Adresa: Hamdije Kreševljakovića 3
71000 Sarajevo, BiH
Tel: +387 33 216 659
Fax: +387 33 205 874
Email: gsgv@sarajevo.ba
Web: gradskovijece.sarajevo.ba

Grad Sarajevo
City of Sarajevo

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Kanton Sarajevo
Grad Sarajevo
GRADONAČELNICA

INFORMACIJA
O PITANJU I STATUSU MLADIH U GRADU SARAJEVU

Sarajevo, oktobar 2021. godine

Adresa: Hamdije Kreševljakovića 3
71000 Sarajevo, BiH
Tel: +387 33 407 443
Fax: +387 33 208 341
Email: grad@sarajevo.ba
Web: www.sarajevo.ba

UVOD

Izmjenama i dopunama Programa rada Gradskog vijeća Grada Sarajeva za 2021. godinu planirana je realizacija teme Informacija o pitanju i statusu mladih u gradu Sarajevu. Gradska služba za obrazovanje, sport, kulturu i mlade izradila je informaciju zasnovanu na analizi rezultata istraživanja potreba i problema mladih grada Sarajeva te realizovanim ciljevima i mjerama iz Plana djelovanja za mlade grada Sarajeva.

Zakon o mladima Federacije Bosne i Hercegovine pod pojmom mladi podrazumijeva osobe u životnoj dobi od navršenih 15 do navršenih 30 godina starosti. Važno je istaći da su mladi, iako zasebna društvena kategorija koja ima svoje potrebe i probleme, integralni dio društva i jako važna podrška razvoju svih zajednica, pa tako i grada Sarajeva.

Član 8. Zakona o mladima Federacije Bosne i Hercegovine navodi da odgovorni organi vlasti trebaju mladim osobama putem utvrđenih mjera dati na raspolaganje različite mogućnosti u cilju unapređivanja njihovog razvoja. Pod odgovornim organima vlasti Zakon podrazumijeva općinski, gradski i kantonalni nivo vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Navedeni zakon obavezuje ove nivoe vlasti da odgovorno poduzimaju utvrđene mjere kako bi unaprijedili razvoj mladih ljudi. Pod utvrđenim mjerama podrazumijevaju se mjere predviđene usvojenim dokumentima, kao što su strategija prema mladima i program djelovanja za mlade koji je donijela svaka institucija zasebno na temelju strategije prema mladima.

U skladu s članom 14. Zakona o mladima Federacije Bosne i Hercegovine, općinski, gradski i kantonalni organi vlasti dužni su samostalno osigurati minimum mjera na planu rada s mladima i omladinskih aktivnosti, kao i mehanizme i kapacitete koji, između ostalog, uključuju uspostavljanje stručnog radnog tijela za izradu, ažuriranje i praćenje provedbe lokalnih i kantonalnih strategija prema mladima, a u čijem će radu učestvovati predstavnici vijeća mladih ili omladinskih udruženja.

Općinske, gradske i kantonalne vlasti zakonski su obavezne koordinisati aktivnosti u vezi s radom s mladima i omladinskim aktivnostima. Pod tom koordinacijom podrazumijeva se koordinisanje aktivnosti iz federalne, kantonalne, općinske ili gradske strategije prema mladima, odnosno programa djelovanja za mlade, te povezivanje sličnih projekata i aktivnosti, praćenje uspješnosti u provođenju i postizanju rezultata, vođenje evidencije omladinskih aktivnosti i dr.

Član 8. Zakona o mladima Federacije Bosne i Hercegovine navodi da rad s mladima nude omladinska udruženja, ostala udruženja, neformalne grupe i drugi nosioci rada s mladima iz nevladinog sektora, kao i nosioci rada s mladima iz vladinog sektora. Iz toga zaključujemo da odgovornost za rad s mladima snosi i vladin i nevladin sektor.

Kada je u pitanju nevladin sektor, pod istim podrazumijevamo omladinska i druga udruženja, neformalne grupe i druge nosioce rada s mladima, poput domaćih i stranih fizičkih i pravnih lica

koja se bave pitanjima mladih ili su subjekti od značaja za promociju i zaštitu uloge i pozicije mladih, a imaju prava i obaveze u skladu s ovim zakonom.

Uzimajući u obzir gore navedeno, a u skladu sa Zakonom o mladima FBiH, Gradska služba za obrazovanje, sport, kulturu i mlade je dana 23.01.2018. godine uputila dopis gradonačelniku Grada Sarajeva gdje se traži da se planiraju sredstva za izradu Plana djelovanja za mlade grada Sarajeva. Navedena služba je dana 27.09.2018. godine od gradonačelnika Grada Sarajeva dobila saglasnost da imenuje komisiju za izradu Plana djelovanja za mlade. Navedenu komisiju činili su predstavnici četiri gradske općine, članovi Instituta za razvoj mladih Kult, te predstavnik komisije za pitanja mladih Gradskog vijeća Grada Sarajeva.

Kao prvi korak u izradi Programa djelovanja za mlade grada Sarajeva, nakon uspostavljanja kontakta sa službenicima za mlade iz gradskih općina, urađeno je istraživanje o problemima i potrebama mladih na području tih općina.

Plan djelovanja za mlade grada Sarajeva je prvi strateški dokument koji objedinjuje i razrađuje ciljeve i mjere kojima Grad Sarajevo želi odgovoriti na razne potrebe i probleme mladih i općenito poboljšati kvalitetu života mladih te strateški podržati Gradsku upravu u radu sa mladima.

Proces izrade dokumenta Plan djelovanja za mlade grada Sarajeva koordinisala je Gradska služba za obrazovanje, sport, kulturu i mlade uz tehničku i stručnu pomoć Instituta za razvoj mladih Kult, s kojim je navedena služba saradivala i na prvom istraživanju i analizi o problemima i potrebama mladih grada Sarajeva.

Plan djelovanja za mlade grada Sarajeva 2020.-2024. usvojen je od strane Gradskog vijeća Grada Sarajeva, na sjednici održanoj dana 04.10.2019. godine, te isti obuhvata sedam oblasti od posebnog značaja za mlade, a to su:

- obrazovanje i nauka mladih;
- rad, zapošljavanje i preduzetništvo mladih;
- socijalna briga mladih;
- zdravstvena zaštita mladih;
- kultura i sport;
- aktivizam (učesće, volontiranje i mobilnost) mladih i
- sigurnost mladih.

Kada je riječ o pitanju i statusu mladih u gradu Sarajeva, najbolji uvid nam pruža prethodno navedena analiza rezultata istraživanja potreba i problema mladih grada Sarajevo iz 2019. godine, a koja također prati ranije navedenih sedam oblasti i tematskih cjelina.

Mladi u gradu Sarajevo

Prema popisu iz 1991. godine, na današnjem području Kantona Sarajevo živjelo je 527.049 stanovnika, a prema popisu iz 2013. godine ukupan broj stanovnika je 413.593, što je smanjenje za oko 27%, odnosno preko 100.000 osoba manje. U gradu Sarajevu živi oko 67% stanovništva cijelog Kantona Sarajevo. Kako se radi o uskoj gradskoj sredini, većina stanovnika spada u stanovništvo koje živi u urbanim područjima. Od ukupnog broja mladih u dobi od 15 do 29 godina starosti koji žive na području Kantona Sarajevo, oko 64% ih živi na teritoriji grada Sarajeva. Iskazano realnim brojkama, to znači da od ukupno 83.805 mladih, koliko ih ima na području Kantona Sarajevo, 53.398 mladih živi na teritoriji grada Sarajeva.

Posmatrano u širem kontekstu, može se reći da oko 11% mladih cijele Federacije BiH živi u četiri općine grada Sarajeva. Inače, Kanton Sarajevo drugi je po brojnosti stanovništva, pa tako i broju mladih u Federaciji BiH. No, kada posmatramo udio mladih u ukupnom stanovništvu svake od općina, najniži udio mladih nalazi se u općini Centar (18%), dok ostale tri općine imaju isti udio mladih (20%).

Mladi i obrazovanje

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku za 2020. godinu, na području Kantona Sarajevo smješteno je 40 srednjih škola, koje u ukupnom broju upisanih srednjoškolaca bilježe približno jednak broj muškaraca i žena. Većina srednjih škola smještena je na području Grada Sarajeva (31), i to najviše u općini Centar (14), zatim Novo Sarajevo (7), Stari Grad (6) i Novi Grad (4).

U školskoj 2020./2021. godini u srednje škole općina sa područja grada Sarajeva upisano je ukupno 12.138 učenika, u ukupno 573 odjeljenja. U prvi razred srednjih škola općina sa područja Grada Sarajeva upisano je ukupno 3.235 učenika, u ukupno 155 odjeljenja. U četiri gradske općine zabilježen je blaži rast ukupnog broja učenika, te u odnosu na prethodnu školsku 2019./2020. godinu, školu pohađa 170 učenika više.

Kod odabira škole primjetne su i razlike bazirane na spolu, tako da se djevojke radije upisuju u gimnazije, umjetničke i vjerske škole, dok se muškarci češće odlučuju za strukovne škole i škole tehničke i srodne struke.

Kada je riječ o visokoškolskom obrazovanju, od 2015. do 2020. godine broj upisanih studenata na Univerzitet u Sarajevu se smanjivao. Podaci navedeni u zvaničnom izvještaju Univerziteta govore kako je najizraženiji pad broja upisanih studenata u prvi ciklus studija. U periodu od 2013. godine do 2015. godine na prvi ciklus se upisivalo više od 6.000 studenata, dok je taj broj tokom 2017. i 2019. godine iznosio manje od 4.000 studenata. Kada je u pitanju drugi ciklus studija, od 2013. godine do 2020. godine isti je upisivalo oko 2.000 studenata.

Kada je riječ o preranom napuštanju obrazovanja, postotak mladih grada Sarajeva (4,2%) koji prerano napuštaju obrazovni sistem, kako navodi analiza istraživanja, niži je od prosjeka zemalja EU te je najbliži postocima koje imaju Slovenija i Hrvatska. Prema kriterijima Evropske unije,

mladi u dobi između 18 i 24 godine koji su najviše završili srednju trogodišnju školu i nisu nastavili dalje obrazovanje posmatraju se kao grupa mladih koja prerano napušta obrazovni sistem. Najčešći razlozi zbog kojih mladi napuštaju obrazovanje u vezi sa finansijskim faktorima.

Kao razlozi u vezi sa finansijskim faktorima posmatraju se pronalazak stalnog zaposlenja i općenito finansijski razlozi. Za više od polovine mladih grada Sarajeva pronalazak stalnog zaposlenja je razlog zbog kojeg nisu nastavili dalje školovanje. Sljedeći razlog zbog kojeg značajan broj mladih ne nastavlja obrazovanje jeste što u istom ne vidi smisao. Ovo je razlog koji je posebno zabrinjavajući i čiji utjecaj raste kroz godine u istraživanjima na svim nivoima (lokalni, kantonalni, entitetski) i više je zastupljen kod ispitanika muškog spola. Konkretno, zbog finansijskih razloga školovanje ne nastavlja oko 20% mladih Grada Sarajeva. Finansijske prilike kao razlog nenastavljanja školovanja više su birale žene. Dodatno, oko 4% mladih školovanje ne nastavlja zbog obaveza u kući. Bitno je napomenuti da se napuštanje obrazovanja u ovom kontekstu odnosi na napuštanje bilo kojeg upisanog, a zatim napuštenog nivoa obrazovanja, a ne samo na pojavu preranog napuštanja obrazovanja

Stipendiranje mladih

Oko 16% mladih Grada Sarajeva prima određenu stipendiju za školovanje, od kojih je 7% stipendiju dobijaju od određene organizacije ili fondacije. Od općinskih nivoa vlasti stipendiju prima nešto manje od 6% mladih, a od određene firme ili preduzeća stipendiju prima 2,2% mladih. Vrlo mali broj mladih stipendiju prima od kantonalnog (0,3%) i entitetskog (0,3%) nivoa vlasti. Oko 0,5% mladih stipendiju prima iz nekog drugog izvora. Mladi prilikom ovog istraživanja nisu bili otvoreni za odgovore kada je u pitanju iznos stipendije koju primaju, tako da 40,7% mladih (od postotka mladih koji primaju stipendiju) nije željelo odgovoriti na pitanje o mjesečnom iznosu stipendije.

Kada je riječ o stipendiranju mladih od strane Grada Sarajeva, institucija kontinuirano nastoji podržati što veći broj mladih te je u školskoj 2020./2021. godini podržano 508 učenika, a što je najveći broj dodijeljenih stipendija za učenike srednjih škola do sada.

Obrazovanje i zapošljavanje

Da će im obrazovanje koje su stekli ili još uvijek stječu u obrazovnom procesu u velikoj mjeri pomoći u daljem obrazovanju, smatra 59,6% mladih grada Sarajeva, navodi analiza istraživanja potreba i problema grada Sarajeva. Ovako relativno visokom ukupnom prosjeku doprinose žene, koje u postotku od 67,4% smatraju da će im postojeće obrazovanje značajno pomoći i u budućem obrazovanju.

Općenito, žene dosta pozitivnije procjenjuju korisnost stečenog znanja u procesu daljeg obrazovanja, dok su muškarci manje uvjereni u takvu korist. Kada se radi o procjeni korisnosti obrazovanja u svrsi zapošljavanja u struci, procjene su nešto negativnije, odnosno mladi su nešto manje uvjereni da će im obrazovanje koje su stekli ili još uvijek stječu pomoći da se zaposle u struci.

Najvećim problemom postojećeg formalnog obrazovanja mladi smatraju nedostatak praktične nastave. U poređenju s rezultatima istraživanja položaja i potreba mladih na nivou Kantona Sarajevo iz 2016. godine, mladi Grada Sarajevo ovaj problem navode u većem postotku. Nezadovoljstvo mladih mogućnostima za učešće u praktičnoj nastavi prisutno je još od prvog istraživanja provedenog na nivou BiH 2009. godine, a navodi se i kao najveći problem obrazovnog sistema i kod istraživanja na nivou FBiH iz 2013. godine. Osim toga, mladi su i dalje nezadovoljni preopširnim nastavnim planovima i programima.

Pored nedostatka praktične nastave i preopširnih nastavnih planova, koje mladi smatraju najvećim problemima formalnog obrazovanja, značajan je i broj onih koji smatraju da je problem u odnosu i nestručnosti nastavnika te manjku dijaloga u učionici, kao i praksi naučnoistraživačkog rada koja nije u skladu s realnim potrebama ekonomije.

Kada je riječ o neformalnom obrazovanju, dalo se zaključiti kako je potreba mladih za neformalnim obrazovanjem velika. Ova vrsta obrazovanje sve više dobija na značaju, te je povećan broj mladih koji su u proteklim godinama pohađali neki od oblika neformalnog obrazovanja, kao i mladih koji bi u budućnosti željeli učestvovati u neformalnom obrazovanju. Mladi najčešće pohađaju kurseve stranih jezika.

Nezaposlenost

Iz svih raspoloživih podataka nije moguće zaključiti koliko iznosi stopa nezaposlenosti mladih grada Sarajeva. No, u pravilu, stope nezaposlenosti mladih uvijek su značajno veće nego stope nezaposlenosti odraslih. Prema podacima Svjetske banke, stopa nezaposlenosti mladih (15–24) u BiH za 2017. godinu iznosila je 54,9%, dok je stopa nezaposlenosti odraslih iznosila 25,6%. Omjer stope nezaposlenosti mladih naspram stope nezaposlenosti odraslih (25+) veći je od dva, što, u suštini, znači da na svaku nezaposlenu odraslu osobu dolaze više od dvije nezaposlene mlade osobe. Uzmemo li u obzir podatke o stopi nezaposlenosti stanovništva Kantona Sarajevo te sve navedene informacije o načinima mjerenja stope nezaposlenosti, sa sigurnošću se može tvrditi da stopa nezaposlenosti mladih grada Sarajeva iznosi oko 50%. Bez obzira na navedenu nepreciznost u iskazivanju stope nezaposlenosti stanovništva i mladih, ona je zasigurno mnogo veća od stope nezaposlenosti koju imaju razvijena društva (na nivou EU u 2017. godini je bila 16,8%).

Svaka sedma zaposlena osoba u gradu Sarajevu mlađa je od 30 godina. Učešće mladih u ukupnom broju zaposlenog stanovništva grada Sarajeva iznosi 14%. Razlike bazirane na spolu su značajne, u ukupno zaposlenom stanovništvu imamo za oko 10% više zaposlenih muškaraca nego žena.

Kod mladih je ovaj omjer još negativniji po žene te je u kategoriji mladih u gradu Sarajevu za 18% je veći postotak zaposlenih mladih muškaraca nego žena. Žene su općenito u lošijem položaju na tržištu rada, bilo da se radi o ukupnoj populaciji žena ili o mladim ženama. Prikazano po pojedinim općinama grada Sarajeva, udio mladih u ukupno zaposlenom stanovništvu je najmanji u općini Stari Grad, a najviši u općini Novi Grad, a u toj općini najniži je udio zaposlenih žena, pogotovo mladih žena.

Zaposleni mladi uglavnom rade u djelatnostima u kojima su prihodi niži te su i manje plaćeni za posao koji rade nego što je to slučaj s odraslima. Procentualno, najviše mladih zaposleno je u djelatnosti poslovanja s nekretninama, pružanja smještaja pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo), te trgovina naveliko i namalo. Slijede prerađivačka industrija, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti te stručne, naučne i tehničke djelatnosti. Međutim, dosta niska procentualna zastupljenost mladih jeste u djelatnostima javne uprave, proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom, plinom, parom i klimatizacijom, djelatnostima zdravstvene i socijalne zaštite te snabdijevanju vodom, upravljanju otpadom i sanacijom okoliša. Važno je naglasiti da su plaće u djelatnostima u kojima radi najviše mladih niže nego plaće u djelatnostima koje ne upošljavaju mlade u značajnoj mjeri. Od ukupnog broja zaposlenih mladih grada Sarajeva, ugovor na neodređeno ima 25% mladih, što je značajno ispod nivoa Kantona Sarajevo, a ugovor na određeno ima 30% mladih, što je približno rezultatima Kantona Sarajevo.

Oko 41% mladih grada Sarajeva ne radi poslove za koje se školovalo. Dodamo li tome i 24% mladih čija su radna mjesta „donekle“ u skladu s njihovim obrazovanjem, možemo zaključiti da se više od polovine mladih nije školovalo za poslove na kojima radi. Iako su praktični rad i učenje tokom rada najefikasniji način istinskog učenja bilo koje vrste posla, formalno obrazovanje ne smije biti zanemareno u ovolikoj mjeri kako je to evidentirano kroz istraživanja. Uzroci ovako značajnog odstupanja između onoga što mladi rade i za šta su se obrazovali dijelom se mogu pronaći i u ranije utvrđenoj percepciji neusklađenosti obrazovanja s realnim potrebama ekonomije. Formalni obrazovni sistem već dugi niz godina obrazuje kadrove koji nisu potrebni na tržištu rada, dok istovremeno ne obrazuje one kadrove koji su konstantno deficitarni na tržištu rada, poput kadrova informatičke struke. Stoga, opravdano je za pretpostaviti da se ovakav nesklad na tržištu rada javlja i uslijed nemogućnosti zapošljavanja u struci koja je suficitarna, te se mladi odlučuju prihvatiti poslove za koje nemaju formalne kvalifikacije.

Kada je riječ o pokretanju vlastitog biznisa, više od 60% muškaraca i 55% žena rado bi pokrenulo vlastiti biznis, ali je većini za to potrebna podrška od samog početka, ne samo finansijska nego i edukativna i mentorska. Pozitivan stav mladih prema vlastitom biznisu potvrđuje se i kroz odgovore mladih na pitanje o tome šta misle gdje je najbolje raditi. Analiza provedenog istraživanja navodi da oko 42% mladih smatra kako je najbolje raditi u vlastitoj firmi, odnosno imati vlastiti biznis. Oko 30% njih smatra da je najbolje raditi u javnom/državnom sektoru, a 11% je mišljenja da su multinacionalne kompanije najbolji izbor.

Socijalna briga

Oko 39% mladih, naročito mlade žene, ne mogu doprinijeti kućnom budžetu. Onih koji mogu doprinijeti, ali neredovno, je oko 20%. Čak 45% mladih žena nije u mogućnosti nikako doprinijeti kućnom budžetu. Kod muškaraca ovaj postotak je nešto niži, ali ipak dosta visok, i iznosi oko 34%. U prosjeku 40% mladih postiže redovan doprinos kućnom budžetu. Oko polovine mladih Grada Sarajevo ne uspijeva uštedjeti određenu sumu novca u toku prosječnog mjeseca.

Oko 12% mladih grada Sarajeva je vjenčano, oko 6% ih živi s partnerom/icom. Oko 6% ih ima djecu, odnosno najčešće jedno dijete. Postotak mladih koji su se uspjeli stambeno osamostaliti je 8,5%. Većina njih (72,2%) živi u stanu ili kući koji su u vlasništvu njihovih roditelja. Podstanara je oko 10%. Također, većina ih je zadovoljna načinom na koji se odvijaju stvari u njihovom životu (67%). Međutim, zadovoljstvo načinom na koji se odvijaju stvari u društvu je dosta niže – zadovoljnih je 33,7%.

Uglavnom su optimistični kada je u pitanju njihova budućnost (44,1%), mada značajan je i udio mladih koji nemaju izražena očekivanja o svojoj budućnosti (34,6%). Percepcija budućnosti društva u cjelini je negativnija od percepcije lične budućnosti. Oko 35% mladih je u manjoj ili većoj mjeri pesimistično kada je u pitanju budućnost društva. Pojava da mladi budućnost društva vide kao negativniju od lične budućnosti prisutna je u svim istraživanjima o položaju i problemima mladih.

Zdravstvena zaštita mladih

Kada je u pitanju redovnost obavljanja sistematskog pregleda, razlike bazirane na spolu nisu velike, osim kod dijela mladih koji nikada nisu obavili sistematski pregled, gdje je značajno veći udio muškaraca nego žena. Rezultati istraživanja pokazali su kako žene vode više računa o zdravlju jer se kao jedan od razloga za obavljanje sistematskog pregleda kod žena dosta češće navodi samoinicijativa nego što je to slučaj kod muškaraca. Muškarci pregled češće obavljaju radi sportskih nastupa, zbog potreba posla ili vozačke dozvole. Većina mladih navodi kako u njihovim zajednicama ne postoje zdravstvene usluge koje su posebno organizirane i specifično namijenjene samo za mlade.

Kada je riječ o zdravstvenom osiguranju, najviše mladih osigurano je preko roditelja (46%), dok zdravstveno osiguranje koje uplaćuje poslodavac ima oko 31% mladih. Preko biroa za nezaposlene osigurano je oko 11% mladih. Dodatno osiguranje (privatno u BiH ili inostranstvu) ima 5,5% mladih.

Govoreći o ginekološkom pregledu, oko 48% mladih žena izjavljuje kako nikada nije izvršilo isti. Posebnu pažnju potrebno je obratiti na podatak da oko 22% djevojaka ne želi odgovoriti na pitanje o tome da li su i kada izvršile ginekološki pregled, jer to ukazuje na mogućnost da su pitanja seksualnog i reproduktivnog zdravlja još uvijek tabu tema među mladima. Oko 23% mladih ne želi odgovarati na pitanja vezana za seksualnu aktivnost.

Kada je riječ o rekreativnim aktivnostima, oko 49% djevojaka i 42% muškaraca grada Sarajeva ne bavi se rekreativnim ili sportskim aktivnostima. Iz rezultata o učestalosti bavljenjem rekreativnim i sportskim aktivnostima može se primijetiti kako muškarci posvećuju više pažnje redovnim fizičkim aktivnostima nego što je to slučaj s djevojkama. Oko 11% muškaraca sportom ili rekreacijom bavi se svaki dan, oko 24% ih to radi dva do tri puta sedmično, a jednom sedmično oko 12%. Djevojke se najčešće bave jogom, pilatesom i plesom, a muškarci ekipnim sportovima te vježbanjem u teretani.

U prosjeku 42% mladih grada Sarajeva svakodnevni su pušači, 35% je onih koji puše do 20 cigareta dnevno i 7% onih koji puše više od 20 cigareta dnevno. Oko 42% mladih grada Sarajeva konzumiralo je alkohol jednom ili više puta u posljednjih mjesec dana. Uglavnom navode kako ne konzumiraju opojne droge (81% muškaraca i 97% žena).

Kultura i sport

Oko 6% muškaraca i oko 3% žena grada Sarajeva zadovoljno je podrškom lokalnih vlasti kada je u pitanju kulturni sadržaj. Kada je u pitanju zadovoljstvo mladih podrškom lokalnih vlasti razvoju i kreiranju kulturnih sadržaja, mladi su uglavnom nezadovoljni (oko 49%) bez razlika baziranih na spolu. Mladih koji nemaju izraženo mišljenje o zadovoljstvu kulturnim sadržajima je oko 24%. Ni zadovoljstvo podrškom lokalnih vlasti kada je u pitanju sport nije veće. Mladi su uglavnom vrlo nezadovoljni podrškom lokalnih vlasti.

Aktivizam mladih

Zainteresovanost mladih za politiku nije toliko niska kako se inače pretpostavlja. Od postotka mladih koje politika zanima, najviše je onih koje zanima politika na nivou BiH (48%) te politika na lokalnom nivou (47%). Posebnu pažnju potrebno je obratiti na 51% mladih koje ne zanima politika na lokalnom nivou, s obzirom na činjenicu da se većina odluka značajnih za život mladih ljudi donosi upravo na lokalnom nivou. Mišljenje mladih da nemaju utjecaja na donošenje odluka koje ih se tiču na lokalnom nivou snažno je prisutno u svim dosad provedenim istraživanjima. Oko 63% mladih grada Sarajeva mišljenja je kako nema nimalo ili ima vrlo malo utjecaja na donošenje odluka na lokalnom nivou. Zbog toga što smatraju kako nemaju utjecaja na donošenje odluka, mladi se uglavnom ne koriste različitim mehanizmima učešća u donošenju odluka niti takve mehanizme smatraju učinkovitim.

Iako je, u odnosu na druge mehanizme učešća, najveći broj mladih imao iskustvo s potpisivanjem peticija, mladi ih smatraju najmanje učinkovitim načinom učestvovanja u društvenim i političkim pitanjima. Više od polovine mladih (52%) koji su učestvovali u ovom istraživanju navedeni vid učešća u društvenim i političkim pitanjima smatra neučinkovitim. Također, 50,5% mladih smatra kako je lično kontaktiranje političara neučinkovito. Učestvovanje u demonstracijama je, prema mišljenju 46,9% mladih, neučinkovito, a 35,2% mladih isto mišljenje ima o glasanju na izborima. Rad u nevladinim organizacijama smatraju više učinkovitim, tačnije 47,9% mladih je mišljenja da je rad u NVO sektoru učinkovit, naspram 32,2% mladih koji misle suprotno. Najučinkovitijim mehanizmom mladi smatraju rad u političkim strankama. Za 51,7% mladih ovaj vid učešća je učinkovit, dok njih 26,3% ne dijeli takvo mišljenje.

Postotak mladih grada Sarajeva koji su aktivni kroz članstvo u organizacijama, bilo političkim ili nepolitičkim, niži je u odnosu na postotak iz istraživanja na nivou FBiH, ali je dosta sličan nivou Kantona Sarajevo. Najviše mladih uspjele su okupiti omladinske organizacije i političke stranke. Slijede ih organizacije za ljudska prava i humanitarnu pomoć te omladinske organizacije političkih stranaka.

Odlazak iz zemlje

Oko 37% mladih grada Sarajeva otišlo bi u inostranstvo zauvijek, oko 35% bi otišlo na duže vrijeme kada bi im se za to pružila prilika, a 21% ih je poduzelo i konkretne korake za odlazak iz zemlje. Postotak mladih Grada Sarajeva koji bi zauvijek napustili zemlju kada bi im se za to ukazala prilika jednak je prosjeku na nivou Kantona Sarajevo i FBiH. Oko 17% mladih izjavljuje kako ne bi otišlo u inostranstvo, a oko 11% ih nije sigurno da li bi otišlo ili ne. Oko 78% mladih Grada Sarajeva poznaje osobe iz susjedstva koje su u posljednjih sedam godina napustile zemlju, 68% njih ima člana iz šire porodice koji je napustio zemlju, a 40% člana iz uže porodice koji je napustio zemlju u posljednjih sedam godina.

Zvanične statistike o broju ljudi koji su napustili zemlju u proteklim godinama, nažalost, ne postoje, pa tako ne možemo sa sigurnošću tvrditi ni koliko mladih je otišlo iz BiH, a naročito koliko ih je otišlo iz grada Sarajeva. Odlazak stanovništva, a posebno mladih i radno sposobnih stanovnika, gorući je problem za bh. društvo u cjelini, a koji već pokazuje široku lepezu negativnih pojava u skoro svim sferama života u BiH. Pretpostavlja se da će se trend iseljavanja stanovništva nastaviti i u narednim godinama, i to pojačanim intenzitetom zbog olakšavanja procedura za imigraciju u druge zemlje te zbog potrebe razvijenih evropskih zemalja za radnom snagom. Stoga je opravdano za pretpostaviti kako će se problemi uzrokovani nedostatkom potentnog stanovništva još više naglasiti u narednim godinama.

Analiza Svjetske banke i Instituta za ekonomske studije u Beču objavljena početkom 2018. godine pokazala je da je Bosna i Hercegovina balkanska zemlja s najviše iseljenika, koju je od rata napustilo 1,3 miliona ljudi, što iznosi trećinu stanovništva. Procjene nekih drugih institucija i organizacija su manje ili veće od navedenih, ali je činjenica da je broj stanovnika značajno opao i da se nezaustavljivo nastavlja kroz godine. Pad u broju stanovnika je, pored migracija, uzrokovan i dugogodišnjim negativnim stopama prirodnog priraštaja.

Kada je riječ o informiranju, mladi se najviše informiraju preko internet. Oko 84% mladih isti koristi svakodnevno, a oko 10% nekoliko puta sedmično. Zatim, mladi gledaju TV, oko 56% svakodnevno, a 27% nekoliko puta sedmično. Oko 34% mladih nikada ne čita neke dnevne novine, a 37% ih ne čita sedmične magazine. Kada govorimo o korištenju interneta, za pristup internetu mladi najčešće koriste pametne telefone (88%). Oko 9% mladih koristi laptop kako bi pristupilo internetu.

Kada govorimo o društvenim mrežama koje posjećuju, Facebook je uvjerljivo najzastupljeniji. Oko 78% mladih Facebook posjećuje svakodnevno, a oko 11% nekoliko puta sedmično. Zatim dolazi Instagram, sa 66% mladih koji ga posjećuju svakodnevno i 8% mladih koji to rade skoro svaki dan. YouTube je sljedeća mreža po zastupljenosti, sa 61% mladih koji je posjećuju svakodnevno i 20% mladih koji YouTube posjećuju dva do četiri puta sedmično.

Na dnevnoj bazi mladi najviše slobodnog vremena provode na internetu, u druženju s porodicom i prijateljima i boraveći u kafićima, zatim u bavljenju hobijem, gledanju televizije i šetnji. Na

sedmičnom nivou mladi se najčešće uključuju u aktivnosti pomaganja roditeljima u vezi s kućnim poslovima i odlaskom u kupovinu. Oko 16% mladih se više puta sedmično bavi sportom/rekreacijom, a oko 10% ih obavlja religijske/duhovne aktivnosti.

Zabrinjavajući je podatak da 13,4% muškaraca izjavljuje kako često posjećuje kladionice/kockarnice, a 26,2% ih izjavljuje kako kladionice posjećuje, ali rijetko. Oko 14% muškaraca igre na sreću igra dva do tri puta mjesečno, 7% ih to radi jednom sedmično, 8,6% više puta sedmično, a 4,8% svaki dan.

Mladi grada Sarajeva najviše se osjećaju vezanim za grad u kojem žive, a zatim za Bosnu i Hercegovinu te religiju kojoj pripadaju. Najmanji osjećaj vezanosti mladi iskazuju prema Evropskoj uniji. Značajni su i osjećaji pripadnosti narodu i entitetu u kojem žive. Nacionalna pripadnost nije važna za odabir prijatelja, ali je donekle važna za odabir bračnog partnera. Za skoro 87% mladih nacionalnost i religija nisu bitan kriterij za odabir prijatelja te oko 81% mladih ima prijatelje druge nacionalnosti s kojima se redovno druži. Međutim, nacionalna pripadnost značajan je kriterij za odabir bračnog partnera za oko 30% mladih Grada Sarajeva. Primjetne su razlike bazirane na spolu, te je više žena koje ne bi stupile u brak s osobom druge nacionalnosti nego muškaraca.

Također, oko 90% mladih nema problem s nacionalnom pripadnošću kada su u pitanju poslovni odnosi, te izjavljuju kako im ne bi smetalo da njihova nadređena osoba kada je u pitanju posao bude druge nacionalne pripadnosti. Kada je riječ o upoznavanju novih osoba, najčešće ih upoznaju preko prijatelja (52%), zatim preko škole ili fakulteta (25%), prilikom izlazaka vani (12%) te preko interneta (9%).

Sigurnost mladih

Većina mladih poprilično je zadovoljna sigurnosnom situacijom u mjestu u kojem živi. No, kada govorimo o izuzetno zadovoljnoj i izuzetno nezadovoljnoj grupi mladih, više je onih koji nisu nimalo zadovoljni sigurnosnom situacijom.

Mladi su prilikom odgovora o različitim oblicima nasilja (nasilje u porodici, međuvršnjačko nasilje, nasilje na internetu, seksualno nasilje, nasilje na radnom mjestu, razbojništvo, nasilje od partnera i nasilje određene ekstremističke grupe) u značajno većem postotku navodili kako poznaju nekoga tko je bio žrtva nasilja nego što su navodili kako su oni lično bili žrtva nekog od oblika nasilja. Ove razlike su posebno primjetne kod onih vrsta nasilja o kojima je generalno neugodnije govoriti, poput nasilja u porodici, nasilja na radnom mjestu ili seksualnog nasilja. Kod nekih drugih oblika nasilja, poput razbojništva ili nasilja određene ekstremističke grupe, razlike nisu bile toliko izražene. Tako je kod nasilja u porodici oko 6% mladih izjavilo kako je lično bilo žrtvom nasilja u porodici, dok je 32% mladih navelo kako poznaje nekoga tko je bio žrtva ovog oblika nasilja.

Razbojništvo je najučestaliji oblik nasilja za mlade u Gradu Sarajeva. U prosjeku, oko 18% mladih bilo je žrtva razbojništva, a oko 37% mladih poznaje nekoga tko je bio žrtva ovog oblika nasilja. Pod razbojništvom su se podrazumijevali oni oblici nasilja koji su uključivali krađu ličnih

predmeta, bilo da se radilo o krađi unutar ili izvan kuće ili stana. Veći je udio žena koje su lično bile žrtve ovog oblika nasilja.

Nakon razbojništva, međuvršnjačko nasilje najzastupljeniji je oblik nasilja kod mladih. Nasilje na internetu sve je učestaliji oblik nasilja i u mnogim zemljama predstavlja značajan problem kod mladih.

Kada je riječ o nasilju na radnom mjestu, oko 3% mladih navodi kako su lično bili žrtve nasilja na radnom mjestu, i to 4,8% muškaraca i 2,1% žena. U prosjeku, 17% mladih navodi kako poznaje nekoga ko je bio žrtva ovog oblika nasilja. Uglavnom izjavljuju kako nisu lično bili žrtve nasilja od partnera, međutim oko 12% ih navodi kako poznaje nekoga tko je žrtva ovog oblika nasilja. Pod nasiljem ekstremističke grupe podrazumijevalo se nasilje od bilo koje organizirane grupe, poput određenih navijačkih ili religijskih grupa. U prosjeku, 2,1% mladih izjavljuje kako su bili žrtve nasilja ovakvih grupa, a oko 9% ih izjavljuje kako poznaju nekoga ko je bio žrtva. Njih 1,6% izjavljuje kako su lično bili žrtve seksualnog nasilja, i to 1,1% muškaraca i 2,1% žena. Značajniji je udio mladih koji navode kako poznaju nekoga ko je bio žrtva seksualnog nasilja: 10,2% muškaraca i 6,8% žena. S obzirom na to da se radi o jednom od najtežih oblika nasilja, preporučljivo je obratiti posebnu pažnju na pronađene rezultate.

Odgovori na pitanje o stepenu povjerenja u policijske službenike više su pozitivni nego negativni. Više od polovine mladih ima "donekle" povjerenja u policijske službenike, a 17% povjerenje ima u velikoj mjeri. U prosjeku, oko 25% je mladih koji nemaju nimalo povjerenja u policijske službenike. Zadovoljstvo radom policijskih službi nešto je niže od povjerenja u policijske službenike, ali ipak zadovoljavajuće.

Tema psihičkog nasilja veoma je složena i to iz više razloga. Ipak, najveći problem psihičkog nasilja jeste njegovo neprepoznavanje od žrtve, a često i od počinioca. Otežavajuća okolnost za naše podneblje jeste i to što se neki oblici tradicionalnih ponašanja koja imaju naznake nasilja smatraju uobičajenim. Pored toga, i psihičko nasilje, kao i svaki drugi oblik nasilja, u kontekstu zakonskih radnji potrebno je i dokazati, što je u slučajevima ovog oblika nasilja dosta teško. S druge strane, mnogobrojne studije dokazuju kako psihičko nasilje ostavlja daleko teže i dugotrajnije posljedice na zdravlje i kvalitet života žrtve nego što je to slučaj s drugim oblicima nasilja. U širokom spektru ponašanja koja spadaju u kategoriju psihičkog nasilja nalazi se svaka primjena psihičke prinude na fizički ili psihički integritet druge osobe, svako postupanje koje može prouzrokovati psihičku bol, prouzrokovanje straha, osjećaja lične ugroženosti i povrede dostojanstva, zatim verbalni napadi, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrdnim imenima te drugi načini grubog uznemiravanja, uhođenje i svi drugi slični oblici uznemiravanja kao što su pokušaj kontroliranja nečijeg ponašanja ili izolacija osobe od drugih ljudi. U psihičko nasilje spadaju i različiti oblici ekonomskog nasilja, poput finansijske kontrole, gdje nasilnik onemogućava žrtvi da upravlja vlastitim finansijama, oduzima joj novac ili zabranjuje rad. Većina slučajeva psihičkog nasilja događa se u krugu porodice i prijatelja, što dodatno otežava žrtvi da takvo nasilje prepozna i prizna te u konačnici na njega adekvatno reagira. U vremenu kada je tolerancija na fizičko nasilje

izuzetno niska, psihičko nasilje je sve učestalije te se često naziva i batinama 21. vijeka. Djeca, mladi i žene posebno su ranjive kategorije kada je u pitanju psihičko nasilje. Oko 23% mladih Grada Sarajevo nije sigurno da bi znalo prepoznati psihičko nasilje, a oko 18% ih izjavljuje kako vjerovatno ne bi prepoznalo psihičko nasilje.

Primjetne su razlike bazirane na spolu. Muškarci su manje sigurni oko toga šta je zapravo psihičko nasilje. Razlike bazirane na spolu prisutne su i kada je u pitanju mogućnost prepoznavanja pojmova koji označavaju određene oblike nasilja, poput mobinga i bulinga, odnosno muškarci pokazuju niži stepen prepoznavanja navedenih pojmova.

U svjetlu sve intenzivnijih globalnih prijetnji, od kojih je najučestalija prijetnja terorizma, istraživanje je uključilo i pitanje vezano za povjerenje mladih u sposobnost bh. društva da adekvatno odgovori na takve prijetnje. Više je mladih koji se ne slažu s tvrdnjom da naše društvo može adekvatno odgovoriti globalnim terorističkim prijetnjama. Značajan je udio mladih koji nemaju izgrađeno mišljenje po ovom pitanju, a u prosjeku 10,6% mladih vjeruje kako naše društvo može adekvatno odgovoriti na globalne prijetnje terorizma. Oko 11% mladih smatra kako naše društvo uopće i nema problem s terorizmom.

Kada je riječ o odgovoru mladih na nasilje, nakon što bi uočili da se nad nekim vrši nasilje, mladi bi uglavnom reagirali tako što bi nasilni slučaj prijavili nadležnim službama. Međutim, razlike bazirane na spolu su značajne. Muškarci bi u većem postotku reagirali lično i direktno pokušali spriječiti nasilje. Oko 8% djevojaka ne bi uradilo ništa jer se plaši, dok bi isto postupilo oko 3% muškaraca. Djevojke su, prema mišljenju ispitanika, češće žrtve nasilja nego muškarci, iako i kod ovog pitanja postoje značajne razlike bazirane na spolu.

PREPORUKE

S obzirom na novonastalu situaciju pojave pandemije koronavirusa, a koja je znatno utjecala na život svakog pojedinca i društvo u cjelini, *preporuka* je provesti novo istraživanje o potrebama i problemima mladih u gradu Sarajevu, te ustanoviti kako je i u kojoj mjeri ista utjecala na njih, njihov svakodnevni život, okolinu u kojoj se nalaze, te sa kojim se poteškoćama i izazovima trenutno suočavaju.

Informacija o provođenju Plana djelovanja za mlade grada Sarajeva za period 01.01.2021.-01.06.2021. godine, primljena je k znanju na Petoj sjednici Gradskog vijeća Grada Sarajeva dana 28.07.2021. godine te će Gradska služba za obrazovanje, sport, kulturu i mlade nastaviti sa aktivnostima provođenja istog u narednom periodu, a kako bi Grad Sarajevo kao odgovoran organ vlasti pružio mladima podršku kakvu trebaju.